

Lapsi- strategia

Barnstrategin • Child Strategy

SUOMEN KANSALLINEN

Lapsi- strategia

**LAPSI-
strategia**

Tässä esitteessä kerrotaan selkokielellä Suomen lapsistrategiasta. Strategia julkaistiin 23.2.2021. Strategia on suunnitelma siitä, miten lapset otetaan huomioon Suomessa.

Esitteessä on kolme osaa.

Ensimmäisessä osassa kerrotaan, miksi lapsistrategiaa tarvitaan ja millainen on kaikkien lasten Suomi.

Toisessa osassa kerrotaan tarkemmin strategian sisällöstä.

Kolmannessa osassa kerrotaan siitä, miten strategia toteutetaan.

Sisällys

7 STRATEGIA LYHYESTI

8 Miksi lapsistrategia tarvitaan?

11 Millainen on kaikkien lasten Suomi?

14 STRATEGIA TARKEMMIN

16 Syrjinnän ja eriarvoisuuden torjunta

20 Haavoittuvassa asemassa olevien
lasten oikeuksien turvaaminen

24 Lasten suojelu väkivallalta

30 HYVINVOIVAT JA OSAAVAT LAPSET

- 32 Lasten ja perheiden sosiaali- ja terveyspalvelut
- 38 Varhaiskasvatus ja koulutus
- 45 Perheen riittävä toimeentulo sekä työn ja perheen yhteensovittaminen
- 50 Lasten läheis- ja vertaissuhteet
- 55 Lasten vapaa-aika ja harrastukset

62 LAPSET OSALLISINA YHTEISKUNNASSA

- 64 Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi
- 68 Lasten oikeus tulla kuulluksi ja saada tietoa

72 STRATEGIAN TOTEUTUS

- 74 Strategian toteutus

Strategia lyhyesti

Miksi lapsistrategia tarvitaan?

Lapsistrategian tavoite on,
että Suomessa kunnioitetaan lasten oikeuksia
ja arvostetaan lapsia ja perheitä.

Suomi on myös luvannut noudattaa
YK:n lapsen oikeuksien sopimusta.

Lapsistrategia huolehtii siitä,
että lapsia koskevia ihmisoikeussopimuksia
noudatetaan.

Strategian tekemistä on suunniteltu Suomessa jo
pitkään.

Lapsen oikeuksiin liittyvät päätökset ja ohjeet ovat usein hajallaan.

Kaikki päätökset eivät myöskään perustu sopimuksiin, joissa Suomi on mukana.

Siksi lapsen oikeudet eivät toteudu aina samalla tavalla.

Lapsen tausta tai perhe voi vaikuttaa siihen, miten hyvin oikeudet toteutuvat.

Lapsistrategian tavoite on, että lapsia ja perheitä koskeva toiminta on yhtenäistä ja mahdollisimman pysyvää.

Lapsen ja perheen hyvinvoinnista pitää huolehtia kaikilla hallinnon aloilla.

Strategialla on kolme päämäärää:

1. Suomessa arvostetaan lapsia ja perheitä ja kunnioitetaan lapsen oikeuksia.
2. Lapset otetaan huomioon kaikessa yhteiskunnan toiminnassa, ja lapset saavat tietoa omista oikeuksistaan.
3. Heikossa asemassa olevia lapsia autetaan ja heidät tunnistetaan paremmin.

Suomi on mukana YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa.

Sopimuksen mukaan jokainen alle 18-vuotias on lapsi.

Kansallinen lapsistrategia koskee Suomessa siten kaikkia alle 18-vuotiaita.

Lapsen lisäksi otetaan huomioon koko perhe.

Strategiassa huomioidaan myös nuoret aikuiset.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa on neljä periaatetta:

1. Lasta ei saa syrjiä mistään syystä.
2. Lapsen etu on tärkein.
3. Lapsella on oikeus elämään ja kehittymiseen.
4. Lapsen pitää saada osallistua päätöksiin, jotka koskevat lapsia.

Nämä periaatteet ovat mukana myös Suomen lapsistrategiassa.

Millainen on kaikkien lasten Suomi?

Lapsistrategian tavoite on,
että Suomessa kunnioitetaan lasten oikeuksia
ja arvostetaan lapsia ja perheitä.
Tämä tavoite on yhteinen ja koskee koko yhteiskuntaa.

Seuraavaksi kerrotaan, millainen on
lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi.

Lasten on hyvä syntyä ja kasvaa Suomessa.

Vanhemmat voivat yhdistää työn ja perheen,
ja perheellä on riittävä toimeentulo.

Päivähoito, koulu, terveydenhoito
ja muut julkiset palvelut toimivat hyvin.

Lasten erilaiset tilanteet ja tarpeet huomataan.

Väkivaltaa, syrjintää ja eriarvoisuutta ei hyväksytä.

Lapset voivat osallistua.

Kaikenikäisillä lapsilla on mahdollisuus saada tietoa ymmärrettävällä tavalla.

Myös vaikeista asioista saa tietoa.

Esimerkiksi ilmastonmuutos ja tietotekniikan kehitys vaikuttavat lasten tulevaisuuteen.

Lapset voivat kertoa oman mielipiteensä, ja lasten näkemyksiä kuunnellaan.

Lapset ovat osa yhteiskuntaa.

Lapsiin ja perheisiin vaikuttava toiminta perustuu selkeään suunnitelmaan.

Lapsen oikeudet toteutuvat kaikessa poliittisessa toiminnassa.

Päätökset tehdään huolellisesti, ja niiden vaikutukset lapsiin arvioidaan.

Yhteiskunnan edut kuuluvat myös lapsille.

Suomi on turvallinen ja tasa-arvoinen.

Lapset kasvavat demokraattisessa ja ihmisoikeuksia kunnioittavassa Suomessa.

Oikeusvaltio ehkäisee eriarvoistumista ja tiedon väärinkäyttöä.

Oikeusvaltio ehkäisee myös yhteiskunnan ääri-ilmiöitä.

Lapsilla on oikeus hyvään tulevaisuuteen.

Lapsista huolehditaan kaikissa oloissa.

Kestävä yhteiskunta selviytyy muutoksista ja poikkeusoloista.

Lasten ja perheiden hyvinvoinnista pidetään huolta myös vaikeissa olosuhteissa.

Lapsen oikeuksia kunnioitetaan myös tulevaisuudessa.

Strategia tarkemmin

Tässä osassa
kerrotaan tarkemmin
kansallisen lapsistrategian
sisällöstä.

Eri aiheista on alalukuja.

Näissä luvuissa kerrotaan ensin,
millainen tilanne on Suomessa
tällä hetkellä.

Sen jälkeen kerrotaan,
mitä Suomessa pitää
vielä tehdä.

Syrjinnän ja eriarvoisuuden torjunta

NYKYTILA JA IHMISOIKEUDET

Lapsen tausta tai perhe ei saa vaikuttaa siihen, miten hyvin lapsen oikeudet toteutuvat.

Lasten erilaiset tilanteet ja tarpeet pitää ottaa huomioon.

Myös lapsen ikä ja kehitystaso pitää huomioida.

Tällä hetkellä suurin osa lapsista voi hyvin.

Osa lapsista voi kuitenkin huonosti.

Vaikeissa tilanteissa ja poikkeusoloissa kärsivät ne, joilla menee jo ennestään heikosti.

Jos perheen on vaikea tulla toimeen, vaikuttaa tämä myös lapseen.

Jos lapsi kokee puutetta tai eriarvoisuutta, voi kokemus näkyä vielä aikuisena.

Lasta voidaan syrjiä monesta syystä.
Syrjinnän syy voi olla esimerkiksi
syntyperä, uskonto, kieli, vamma tai sukupuoli.
Syrjintä kielletään laissa.
Silti tarvitaan vielä paljon työtä,
että kaikki lapset ovat oikeasti tasavertaisia
eikä ketään lasta syrjitä.

Lapset pitää ottaa huomioon jo silloin,
kun tehdään suunnitelmia ja päätöksiä.
Lasten hyvinvointi ja oikeuksien toteutuminen
on varmistettava etukäteen.
Päätösten pitää myös olla tasapuolisia lapsille,
jotka ovat eri tilanteissa.

Kaiken syrjinnän ja eriarvoisuuden torjunta
on tärkeä osa YK:n lapsen oikeuksien sopimusta.
Myös muissa ihmisoikeussopimuksissa
määrätään samasta asiasta.
Lasten hyvinvointia voidaan edistää,
kun lasten asemasta on tarpeeksi tietoa.
Tällä hetkellä tämän tiedon keruussa on puutteita.

SUOMESSA PITÄÄ TEHDÄ NÄITÄ ASIOITA:

Kerätä tietoa
lasten
hyvinvoinnista.

Edistää suunnitelmallisesti
lasten tasavertaisuutta.

Kaventaa hyvinvoinnin
eroja tavoilla,
jotka kunnioittavat
lapsen oikeuksia.

Varmistaa, että
kaikki lapset saavat
tarpeelliset palvelut
ja kaikilla lapsilla on
mahdollisuus osallistua.

Kehittää saavutettavuutta
ja tietoyhteiskuntaa niin,
että lapset otetaan
huomioon.

Haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien turvaaminen

NYKYTILA JA IHMISOIKEUDET

Lapsi voi olla haavoittuvassa asemassa eri syistä. Haavoittuvuuden syy voi olla esimerkiksi syrjintä. Haavoittuvuus voi myös liittyä rikokseen tai lastensuojeluun.

Lapsen todellinen tilanne pitää ottaa huomioon kaikissa toimissa ja päätöksissä.

Suomella on sopimuksia ihmisoikeuksista.
Sopimukset koskevat jokaista lasta.
Siksi ei riitä, että isolla osalla lapsia menee hyvin.
Tällä hetkellä heikoimmassa asemassa olevat lapset
eivät saa aina apua, jota he tarvitsevat.
Avun saaminen voi olla monimutkaista.
Kaikki eivät myöskään pysty hakemaan apua.

Lapsen tilanteessa voi olla monta eri asiaa,
jotka lisäävät haavoittuvuutta.
Siksi eri viranomaisten pitää tehdä yhteistyötä.
Samalla pitää varmistaa, että lapsi voi osallistua
asioihin, jotka koskevat häntä.

YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa huolehditaan
haavoittuvassa asemassa olevista lapsista.
Tällaisia ovat esimerkiksi
perheen ulkopuolella asuvat lapset, vammaiset lapset
ja vähemmistöryhmien lapset.
Haavoittuvassa asemassa olevien lasten asema
turvataan myös monissa muissa sopimuksissa.

SUOMESSA PITÄÄ TEHDÄ NÄITÄ ASIOITA:

Ottaa haavoittuvuus huomioon kaikessa työssä.

Lisätä ennaltaehkäisevää työtä ja varhaista tukea.

Huolehtia haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksista.

Vahvistaa eri toimijoiden yhteistyötä.

Huolehtia lasten oikeuksista silloin, kun tuetaan muuta perhettä.

Tunnistaa syrjinnän vaikutukset.

Tunnistaa asiat, jotka lisäävät haavoittuvuutta.

Lasten suojelu väkivallalta

NYKYTILA JA IHMISOIKEUDET

Suomessa on tehty paljon työtä,
että lapsia voidaan suojella väkivallalta.
Väkivallan haitat tunnetaan paremmin,
eikä lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa hyväksytä.

Jos lapsi kokee väkivaltaa perheessä tai lähipiirissä,
sitä ei kuitenkaan aina huomata.
Tuki voi myös olla liian vähäistä.
Kaikki lapsen kokema ja näkemä väkivalta
on haitallista lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille.

Väkivaltaan suhtaudutaan tiukemmin kuin ennen.
Silti monet lapset kohtaavat yhä väkivaltaa,
häirintää, hyväksikäyttöä tai huonoa kohtelua.
Väkivaltaa on myös kodin ulkopuolella,
esimerkiksi koulussa, harrastuksissa tai verkossa.
Lapsen kokemusta ei oteta aina tarpeeksi vakavasti.
Myös lapsen oma käytös voi vahingoittaa lasta.
Väkivaltaa kokeneet lapset eivät saa riittävästi apua.
Myöskään väkivaltaan syyllistyneet lapset
eivät saa tarpeeksi apua.
Lasten väkivaltaan ei puututa tarpeeksi tehokkaasti.

Digitaalinen ympäristö on tärkeä osa lasten arkea.
Verkko voi kuitenkin olla myös kiusaamisen paikka.
Lasten seksuaalinen häirintä verkossa on yleistä.
Lapselle on hyvä opettaa,
miten verkkoa käytetään turvallisesti.
Apua pitää myös saada helposti.
Jos lapsi kohtaa seksuaalista häirintää
tai hyväksikäyttöä,
siihen on puututtava heti.

Lasten suojeleminen kaikelta väkivallalta
on yksi YK:n lasten oikeuksien sopimuksen pääkohta.
Myös monessa muussa sopimuksessa määrätään,
että lasta on suojeltava väkivallalta.

SUOMESSA PITÄÄ TEHDÄ NÄITÄ ASIOITA:

Suojella jokaista lasta
väkivallalta.

Tukea vanhempia siten, että
perheessä kunnioitetaan
lapsen oikeuksia ja asemaa.

Vakiinnuttaa työtapoja, joilla
ehkäistään väkivaltaa.

Ehkäistä verkossa tapahtuvaa
väkivaltaa ja häirintää.

Parantaa lasten digitaalisia taitoja.

Vahvistaa väkivaltaa
kokeneiden lasten palveluja.

Vastustaa ihmiskauppaa
kaikilla hallinnon aloilla.

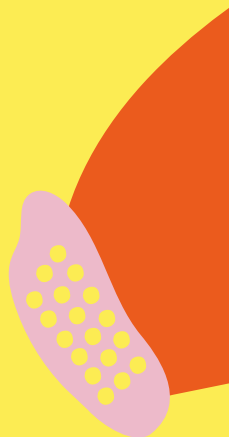
Kehittää tapoja, joilla
väkivalta ja kaltoinkohtelu
tunnistetaan jo varhaisessa
vaiheessa.

Kehittää tapoja, joilla voi puuttua väkivaltilanteisiin.

Etsiä yhdessä keinoja, joilla väkivaltaa ehkäistään.

Turvata lastensuojelun keinot vaativaan sijaishuoltoon ja tukea tilanteessa koko perhettä.

Hyvinvoivat ja osaavat lapset

Lasten ja perheiden sosiaali- ja terveystalvet

NYKYTILA JA IHMISOIKEUDET

Tärkein tavoite on lasten hyvä elämä.

Tätä tukevat lasten ja perheiden erilaiset palvelut.

Sosiaali- ja terveystalvetuissa on kolme tasoa.

Ensimmäisellä tasolla ongelmia ehkäistään ennakoon.

Toisella tasolla ehkäistään ongelmien pahenemista.

Kolmannella tasolla autetaan, kun ongelmat ovat jo vakavia.

Tällä hetkellä palvelut ovat hajallaan.

Lapsi tai perhe voi jäädä ilman tukea erityisesti silloin, kun tarvitaan monia eri palveluja.

Eri palveluja ei aina onnistuta sovittamaan yhteen.

Hyvä mielenterveys saa alkunsa lapsuudessa.
Siksi lasten hyvinvoinnille on tärkeää,
että mielenterveyspalvelut toimivat.
Tällä hetkellä mielenterveyspalvelut
eivät toimi yhtä hyvin kuin muut terveyspalvelut.
Palvelujen lisäksi tarvitaan myös työtä,
jolla ehkäistään syrjäytymistä ja ongelmien
kasautumista.

Pätevät ja hyvinvoivat työntekijät
auttavat turvaamaan lapsen oikeuksia ja hyvinvointia.
Kun henkilöstö pysyy työssään,
palvelun laatu ja jatkuvuus varmistuvat.
Myös lapsen kannalta on hyvä,
että työntekijä on tuttu ja turvallinen.
Tällä hetkellä tämä ei toteudu parhaalla tavalla.
Työntekijät kuormittuvat liikaa,
ja monet vaihtavat työpaikkaa.

Palveluiden pitää perustua lapsen ja perheen tarpeille.
Palvelun pitää olla hyvää, riittävää ja saavutettavaa.
Kun tukea saa ajoissa,
ongelmat eivät ehdi kasvaa suuremmiksi.
Palvelut onnistuvat parhaiten,
kun eri toimijat tekevät työtä yhdessä.

Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat mukana monessa ihmisoikeussopimuksessa.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus määrää, että lapsella on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveyteen ja terveyspalveluihin.

Näistä palveluista määrätään myös perustuslaissa.

SUOMESSA PITÄÄ TEHDÄ NÄITÄ ASIOITA:

Kehittää palvelujen saavutettavuutta ja matalan kynnyksen toimintaa esimerkiksi perhekeskusmallin avulla.

Tukea työntekijöiden osaamista ja jaksamista.

Huolehtia, että jokainen lapsi saa kasvaa turvallisessa ympäristössä.

Kehittää
mielenterveystyötä.

Lisätä sosiaali- ja
terveyspalvelujen yhteistyötä
esimerkiksi koulujen ja
järjestöjen kanssa.

Huomioida erityistä tukea
tarvitsevien lasten tarpeet.

Tukea hyvien
työtapojen kehittämistä
lastensuojelussa.

Ottaa huomioon lapset myös silloin,
kun palvelua saa perheen aikuinen.

Tunnistaa paremmin
erilaiset perheet
ja perheiden erilaiset
tilanteet.

Varhaiskasvatus ja koulutus

NYKYTILA JA IHMISOIKEUDET

Suomessa varhaiskasvatus ja koulutus on järjestetty hyvin.

Palvelut ovat laadukkaita ja tasa-arvoisia.

Hyvä koulujärjestelmä on yksi syy siihen, että Suomessa on monenlaista osaamista.

Koulutus on Suomen vahvuus myös tulevaisuudessa.

Koulutetut opettajat ja hyvä koulujärjestelmä edistävät lasten hyvinvointia.

Varhaiskasvatus, esiopetus ja koulutus ovat yhdenvertaisia.

Ne tasaavat eroja, jotka johtuvat esimerkiksi lasten taustoista.

Hyvä varhaiskasvatus tukee opiskelua pitkään.

Suomessa lapsia on varhaiskasvatuksessa vähemmän kuin monessa muussa maassa.

Esiopetuksessa ovat mukana lähes kaikki lapset.

Kun lapsi käy peruskoulun loppuun, riski syrjäytyä vähenee merkittävästi.

Varhaiskasvatus ja koulu ovat sivistyspalveluja.

Ne ovat myös tärkeitä lapsen arjessa, ja niissä vietetään paljon aikaa.

Siksi on tärkeitä, että huomataan lasten erilaiset tarpeet ja tilanteet.

Eri alojen yhteistyö tukee oppimista ja hyvinvointia.

Tukea pitää myös saada tarpeeksi.

Oppimisen erot kasvavat etenkin peruskoulun lopussa.

Huolestuttavaa on, että poikien ja tyttöjen oppimisessa on suuri ero, ja tämä ero kasvaa jatkuvasti.

Koulutus turvaa lapsen oikeutta oppia.
Koulu on myös kaveruuden ja yhteisöllisyyden tila.
Oppimisen lisäksi pitää huolehtia lapsen hyvinvoinnista.
Oppiminen ja hyvinvointi tukevat toisiaan.
Kiusaamisen vastaista työtä tarvitaan lisää.
Myös lasten osallisuus on varmistettava.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus määrää,
että jokaisen lapsen pitää saada opetusta.
Koulunkäynnin pitää olla säännöllistä.
Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus
maksuttomaan perusopetukseen.
Varhaiskasvatus ja koulutus ovat tärkeitä
myös muissa Suomen ihmisoikeusvelvoitteissa.

SUOMESSA PITÄÄ TEHDÄ NÄITÄ ASIOITA:

Varmistaa riittävät
resurssit
varhaiskasvatuksessa
ja koulutuksessa.

Parantaa oppimistuloksia ja
vähentää
suunnitelmallisesti
eriarvoisuutta.

Varmistaa jokaiselle lapselle
koulutus,
joka vastaa hänen yksilöllisiin
tarpeisiinsa.

Tukea erilaisia lapsia
osana yhteisöä.

Tunnistaa
varhaiskasvatuksen
merkitys.

Saada lisää lapsia
varhaiskasvatukseen
esimerkiksi alentamalla
maksuja.

Turvata
varhaiskasvattajien
pätevyys.

Kehittää esiopetusta
ja perusopetusta
kokonaisuutena.

Yhdistää aamupäivätoiminta,
iltapäivätoiminta ja kerhot
osaksi koulupäivää ja
parantaa toiminnan laatua.

Turvata lapsen oppiminen
ja kehitys.

Varmistaa, että koulun
tukipalveluilla
ja henkilöstöllä on riittävät
resurssit.

Tehdä yhteistyötä
muiden toimijoiden
kanssa.

Ehkäistä koulun
keskeyttäminen.

Huomioida erityisesti
vaiheet,
jolloin lapsi siirtyy
kouluasteelta toiselle.

Varmistaa, että jokainen lapsi voi suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon.

Kehittää lapsen hyvinvoinnin tukea varhaiskasvatuksessa, koulussa ja muissa yhteisöissä.

Ehkäistä suunnitelmallisesti kiusaamista.

Vahvistaa lasten tunnetaitoja ja vuorovaikutustaitoja.

Kehittää tapoja, joilla kiusaamiseen puututaan.

Perheen riittävä toimeentulo sekä työn ja perheen yhteen- sovittaminen

NYKYTILA JA IHMISOIKEUDET

Lapsen hyvinvoinnille on tärkeää,
että perhe tulee toimeen.

Valtion ja kuntien pitää tukea lapsen huoltajia niin,
että nämä voivat huolehtia lapsesta.

Suomessa työkäisten määrä vähenee
ja lapsia syntyy vähemmän kuin ennen.

Tämä aiheuttaa ongelmia Suomen taloudelle.

Perheen perustamisen vaikeus
voi olla ongelma myös yksittäiselle ihmiselle.

Parempi työllisyys ja toimivat yritykset
ovat Suomen talouden perusta.

Perheille tarvitaan vahvempi turvaverkko,
että lapsen oikeudet toteutuvat.
Jos perhe tulee toimeen heikosti,
lapsi saattaa voida huonosti.
Työttömyys ja köyhyys heikentävät
lapsen asemaa monella tavalla.
Etenkin yksihuoltajaperheessä voi olla vaikeaa.
Köyhyys ei johdu aina työttömyydestä.
Perhe voi olla köyhä,
vaikka vanhempi käy töissä.

Perheen hyvinvointia edistää,
jos työn ja perheen yhdistäminen onnistuu.
Tämä on koko yhteiskunnan asia.
Joustava työ tai osa-aikatyö
voi olla hyvä ratkaisu kaikkien kannalta.
Tällä hetkellä työn ja perheen yhdistäminen
on usein vielä hankalaa.

Perheen tilanne vaikuttaa paljon siihen,
miten lapsen oikeudet toteutuvat.

Tämä todetaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa
ja monessa ihmisoikeussopimuksessa.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa määrätään,
että jokaisella lapsella on oikeus sosiaaliturvaan.

Suomen perustuslaissa määrätään,
että valtion pitää tukea lapsen huoltajia niin,
että nämä voivat huolehtia lapsesta.

SUOMESSA PITÄÄ TEHDÄ NÄITÄ ASIOITA:

Nostaa lapsiperheiden köyhyyden vähentäminen sosiaaliturvan kehittämisen tärkeimmäksi asiaksi.

Vähentää lapsiperheiden köyhyyttä.

Kehittää työelämän joustoa yhteistyössä.

Ottaa työn ja perheen yhdistämisessä paremmin huomioon erilaiset perheet ja koko lapsuusaika.

Lisätä perheiden mahdollisuutta jakaa lasten hoito vanhempien ja muiden läheisten kesken.

Varmistaa, että perhe voi järjestää etenkin pienen lapsen hoidon myös kotona.

Huomioida erilaiset perheet kaikessa tuessa.

Kehittää perheiden tukea niin, että huomioidaan paremmin koko lapsuusaika.

Lasten läheis- ja vertaissuhteet

NYKYTILA JA IHMISOIKEUDET

Perhe ja ystävät ovat tärkeitä kaiken ikäisille.
Läheiset suhteet lisäävät hyvinvointia.
Tutkimusten mukaan yhä useammalla lapsella
on hyvä suhde vanhempiin ja ystäviin.
Myös suhde isovanhempiin on tärkeä.

Kaikilla lapsilla ei kuitenkaan ole läheisiä suhteita.
Monet lapset ovat yksinäisiä
tai kokevat huonoa kohtelua.
Perheen vaikea tilanne vaikuttaa myös lapseen.
Jos lapselta puuttuvat läheiset suhteet,
tämä voi vaikuttaa hänen elämäänsä pitkään.

Yksinäisiä ovat usein ne lapset,
jotka ovat jo ennestään heikossa asemassa.
Kodin ulkopuolella asuvat lapset saattavat olla
yhteydessä läheisiinsä vain harvoin.
Myös perheen toimeentulon vaikeudet
lisäävät lapsen yksinäisyyden riskiä.
Jos vanhemmat eroavat,
lapsen mielipidettä ei aina kuunnella tarpeeksi.

Digitaalinen ympäristö on yhä tärkeämpi lapsen läheisille suhteille.

Ystäviin ja läheisiin ollaan yhteydessä usein verkossa.

Verkossa on kuitenkin myös ikäviä ilmiöitä.

Kiusaaminen pitää estää myös verkossa.

Lapsen läheisten suhteiden tärkeys

on mukana monissa sopimuksissa ja suosituksissa.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan

lapsella on oikeus olla yhteydessä vanhempaansa myös silloin,

kun lapsi ei asu vanhemman kanssa.

Perustuslaissa määrätään yksityiselämän suojasta.

Tämä sisältää myös perhe-elämän suojan.

SUOMESSA PITÄÄ TEHDÄ NÄITÄ ASIOITA:

Turvata lapsen oikeus
pitää yhteyttä läheisiinsä.

Huomata niiden henkilöiden merkitys,
jotka pitävät huolta lapsesta.

Kehittää tapoja, joilla ehkäistään
lasten yksinäisyyttä
ja vahvistetaan lasten
ystävyyssuhteita.

Tukea yhteisöllisyyttä lasten arjessa,
koulussa ja harrastuksissa.

Tunnistaa digitaalisen
ympäristön merkitys
lapsen läheisille
suhteille.

Vahvistaa lasten viestinnän
taitoja myös verkossa.

Lasten vapaa-aika ja harrastukset

NYKYTILA JA IHMISOIKEUDET

Lapsella on oikeus vapaa-aikaan ja leikkiin.

Yhdessäolo toisten lasten kanssa

ehkäisee syrjäytymistä.

Myös harrastuksia ohjaavat aikuiset ovat tärkeitä.

Lasta kiinnostava harrastus

auttaa lasta kehittämään omia taitojaan.

Myös varhaiskasvatus ja koulu voivat tukea

liikunnallista elämäntapaa ja hyvinvointia.

Vapaa-ajan järjestöt ja yhteisöt vahvistavat

lapsen osallisuutta yhteiskunnassa.

Suomessa lapset harrastavat paljon.
Ei ole kuitenkaan hyvä,
jos harrastus muuttuu liian vakavaksi.
Liian suuret tavoitteet aiheuttavat lapselle paineita.
Tämä asia pitää huomioida erityisesti
sellaisissa lajeissa, joissa myös kilpaillaan.
Moni murrosikäinen lopettaa harrastuksen.
Siksi erilaiset ikään kuuluvat muutokset
pitää ottaa harrastuksissa paremmin huomioon.
Usein on hyvä, että lapsella on monta harrastusta.

Lapsilla on erilaiset mahdollisuudet harrastaa.
Esimerkiksi asuinpaikka ja perheen talous
vaikuttavat harrastuksiin.
Kaikilla lapsilla ei ole turvallista harrastusta.

Perheen tilanne vaikuttaa siihen,
mitä lapsi voi harrastaa.
Siksi lapsille syntyy hyvinvoinnin ja terveyden eroja,
jotka näkyvät vielä aikuisena.
Kaikki harrastukset eivät ole kalliita.
Jos rahaa on vähän,
mahdollisuuksia on kuitenkin vähemmän.
Kiinnostava harrastus voi olla liian kallis.
Myös harrastukseen kulkeminen voi olla vaikeaa.
Tilannetta helpottavat harrastukset,
jotka ovat koulun yhteydessä.

YK:n lasten oikeuksien sopimus turvaa lapsen oikeuden lepoon ja vapaa-aikaan. Lapsella on oikeus leikkiin, virkistykseen, kulttuuriin ja taiteisiin.

**SUOMESSA
PITÄÄ TEHDÄ
NÄITÄ ASIOITA:**

Kehittää lapsen oikeuksien toteutumista harrastuksissa.

Lisätä ohjaajien osaamista ja tietoa lapsen kehityksestä.

Ottaa lapsen näkökulma paremmin huomioon.

Huolehtia, ettei harrastus aiheuta lapselle liian suuria vaatimuksia tai paineita.

Tunnistaa taiteen perusopetuksen merkitys ja vahvistaa sitä eri puolilla maata.

Turvata mahdollisuus
harrastuksen jatkumiseen.

Varmistaa, että jokaisella
lapsella on mahdollisuus
kiinnostavaan harrastukseen ja
mielekkääseen vapaa-aikaan.

Lisätä maksuttomia harrastuksia koulupäivän yhteyteen.

Tunnistaa liikunnan ja kulttuurin merkitys sekä vapaaehtoistyön ja seurojen merkitys.

Turvata lasten jaksaminen, riittävä lepo ja vapaa-aika.

Lapset osallisina yhteis- kunnassa

Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi

NYKYTILA JA IHMISOIKEUDET

Monet ohjeet ja päätökset vaikuttavat myös lapsiin. Lasten oikeudet toteutuvat varmimmin, kun toimien lapsivaikutusta arvioidaan säännöllisesti. Tällä hetkellä arvioinnin tavat vaihtelevat. Arviointi voi jäädä niukaksi etenkin silloin, kun päätös ei kohdistu suoraan lapsiin. Päätös voi silti vaikuttaa paljon lasten elämään.

Suomessa kunnilla on vahva itsehallinto.
Tämän takia lasten asema
voi olla erilainen eri kunnissa.
Monessa kunnassa tehdään hyvää työtä
esimerkiksi lapsivaikutusten arvioinnissa.
Hyvät käytännöt pitää saada kaikkiin kuntiin.

Päätösten vaikutusten arviointi on osa päätöksentekoa.
Lapsiin kohdistuvia vaikutuksia
ei kuitenkaan arvioida järjestelmällisesti.
Yleensä ei myöskään seurata lapsibudjetoimia eli sitä,
mikä on lasten osuus valtion ja kuntien rahoista.
Suomessa on kehitetty tapoja,
joilla voi mitata lasten hyvinvointia.
Etenkin yhdenvertaisuudesta tarvitaan vielä lisää tietoa.
Päätöksentekoa heikentää, jos tieto on puutteellista
tai tietoa ei osata hyödyntää.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan
lapsen etu on etusijalla
kaikissa viranomaisten toimissa.
Lapset ovat ainoa ryhmä,
jota tämä määräys koskee.
Lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi
ovat tärkeitä keinoja, joilla varmistetaan lapsen etu.

SUOMESSA PITÄÄ TEHDÄ NÄITÄ ASIOITA:

Arvioida lapsivaikutukset
järjestelmällisesti
kaikilla hallinnon tasoilla.

Tukea etenkin
kuntia arvioinnin
toteutuksessa.

Kertoa arvioinnin tulokset
päätösten perusteluissa.

Tehdä vaikutusarviointi
myös silloin,
kun päätetään rahasta.

Kehittää arviointia ja budjetointia
myös seuraavien hallitusten aikana.

Kerätä säännöllisesti
lapsia koskevaa tietoa
ja kehittää tiedon käyttöä.

Hyödyntää
tietoa
päätöksissä ja
toimissa.

Lasten oikeus tulla kuulluksi ja saada tietoa

NYKYTILA JA IHMISOIKEUDET

Oikeus osallisuuteen on tärkeä perusoikeus. Myös lapsilla on oikeus osallistua yhteisiin asioihin. Vaikka alle 18-vuotiailla ei ole kaikkia poliittisia oikeuksia, he ovat yhteiskunnan tasa-arvoisia jäseniä. Kun on mukana yhteisissä asioissa lapsena, osaa toimia yhteiskunnassa myös aikuisena.

Lapsella on oikeus tulla kuulluksi eli hänen pitää saada kertoa oma mielipiteensä. Lapsen pitää myös saada tietoa tavalla, joka sopii hänen ikäiselleen.

Tällä hetkellä osallisuus ei aina toteudu.
Lapsi ei myöskään aina tule kuulluksi.
Osa lapsista jää jatkuvasti ilman huomiota.
Jos lapsi jää aina syrjään,
yhteiskunnan toiminta ei ole kestävä.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan
lapsella on oikeus kertoa oman mielipiteensä.
Mielipide pitää myös ottaa huomioon.
Perustuslaki määrää,
että lapsia pitää kohdella tasa-arvoisesti.
Myös muissa ihmisoikeussopimuksissa määrätään,
että lapsella on oikeus tulla kuulluksi
ja oikeus saada tietoa.

SUOMESSA PITÄÄ TEHDÄ NÄITÄ ASIOITA:

Huomioida toiminnassa
lasten osallisuus.

Huomioida lasten oikeus
tuulla kuulluksi.

Huomioida lasten oikeus
saada tietoa.

Kertoa lasten
mielipiteet
päätösten
perusteluissa.

Varmistaa, että aikuiset
osaavat tukea
lasten osallisuutta.

Parantaa eri
toimijoiden yhteistyötä.

Vahvistaa hyviä
käytäntöjä.

Huomioida erityisesti
ne lapset,
joiden osallisuus
toteutuu huonosti.

Strategian toteutus

Tässä viimeisessä osassa
kerrotaan siitä,
miten lapsistrategia
toteutetaan Suomessa.

Strategian toteutus

Kansallinen lapsistrategia ohjaa työtä pitkään ja vaikuttaa moneen asiaan.

Strategian pitää olla osa päätöksentekoa ja toimia.

Eryteisesti valtion, aluehallinnon ja kuntien pitää ottaa strategia käyttöön.

Strategia vaikuttaa koko yhteiskuntaan.

Eri toimijat pitää ottaa huomioon, kun strategiaa toteutetaan.

Strategia ohjaa toimeenpanosuunnitelmaa, jonka jokainen hallitus tekee.

Suunnitelmassa kerrotaan tarkemmin, miten strategiaa toteutetaan.

Kansallisen lapsistrategian pitää tukea jokaisen hallituksen toimeenpanosuunnitelmaa.

Strategian pitää myös vahvistaa päättäjien yhteistyötä.

Jokaisen toimeenpanosuunnitelman vaikutusta pitää pystyä mittaamaan.

Samalla mitataan lapsistrategian vaikutuksia.

Strategian toteutusta pitää seurata säännöllisesti.

Jokaisen hallituksen pitää myös kertoa siitä, miten sen tekemä suunnitelma vaikuttaa.

Strategian toteutuksen pitää perustua tietoon ja lapsen oikeuksien edistämiseen myös silloin, kun olosuhteet muuttuvat.

Tehokas tiedonkeruu, vaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi ovat tärkeä osa lapsistrategiaa. Tätä korostaa myös YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Sopimukseen kuuluvat maat kertovat YK:lle säännöllisesti, miten lapsen oikeudet toteutuvat. Suomessa pitää kehittää tapoja, joilla lapsistrategia voi tukea YK:lle raportointia.

Strategian toteutukseen tarvitaan riittävästi resursseja ja osaamista. Toteutus kuuluu yhdessä koko hallinnolle. Työhön pitää ottaa mukaan myös muita toimijoita, eri-ikäisiä ihmisiä ja erilaisia väestöryhmiä.

Strategialla on vaikutusta, kun siitä tulee osa pysyvää toimintaa. Strategian pitää olla mukana valtion, aluehallinnon ja kuntien työssä ja päätöksenteossa. Samalla pitää ottaa huomioon lapsiasiavaltuutetun ja eduskunnan oikeusasiamiehen työ. YK:n lapsen oikeuksien sopimus täyttyy, kun lapsistrategiaa toteutetaan ja seurataan järjestelmällisesti. Toteuttajilla pitää olla myös riittävät valtuudet toimintaan.

Ulkoasu & taitto:

Anni Tolvanen / Ellun Kanat

Kuvitus:

Veera Kesänen / Ellun Kanat

Kirjaintyytit:

Atkinson Hyperlegible Regular & Bold

ISBN 978-952-00-9875-9 (pdf)

ISBN 978-952-00-9871-1 (painettu)